

nosiła 0,4—1,9°C). „Nauka” jest specjalnie przystosowana do badań hydrobiologicznych. Wzdłuż wysokich burt rozmieszczone są liczne aparaty planktonowe i bentosowe umocowane do kilku wind z silnikami i wskaźnikami głębokości. Przemywanie próbek bentosowych odbywa się bezpośrednio na pokładzie przy pomocy bieżącej wody. Tak więc podczas postoju statku na stanowisku badawczym równolegle pracować mogą różne grupy specjalistów. W miejscach płytkich, przy brzegu, używana jest motorówka stanowiąca wyposażenie statku. Na rufie statku znajduje się trał; w części laboratoryjnej (oddzielne mikrolaboratorium dla mikrobiologów) — odczynniki i aparatura chemiczna, duża powierzchnia pulpitu wzdłuż okien, bieżąca woda. W sumie na „Nauce” jest przytulnie i „ujutno”, w mesie — ciepło, dobrze odbierający telewizor, smażone sandacze, ucha, spirytus i sympatyczna Tania — kuk. Statek ma połączenie radiowe ze Stacją. Rejs nasz był stosunkowo krótki — wypłynęliśmy jedynie na 100 km w górę zbiornika. Zbiornik Kujbyszewski należy do największych tego typu zbiorników na świecie. Jego powierzchnia wynosi 6500 km², długość 600 km a największa szerokość 40 km. Głębokość średnia wynosi 9 m a maksymalna 40 m. Zbiornik rozciągnięty jest południkowo wchodząc na północy w strefę leśną, a w stronę południa przecinając całą strefę leśno-stepową. Długość jego brzegów wynosi 2500 km, z czego ok. 1000 km jest w różnym stopniu podmywane. Wynika to z jednej strony z sezonowych wahań poziomu wody (5,0—5,5 m), a z drugiej — z dużej liczby (do 100 rocznie) dni sztormowych. Największe ich nasilenie przypada na maj i październik. I nam w czasie rejsu zdarzył się jeden dzień sztormowy; podczas największych sztormów fale osiągają do 3,5 m wysokości, są krótkie i strome. Stosunkowo niewielki natomiast jest w zbiorniku przepływ wody. Woda wymienia się w całej jego objętości (58 km³) zaledwie 4—5 razy w ciągu roku.

Jest Zbiornik Kujbyszewski niezwykle ciekawym terenem badawczym; bardzo miła opieka i gościnność gospodarzy Stacji Kujbyszewskiej, chętnych do rozwijania współpracy z innymi ośrodkami; doskonałe warunki pracy w Stacji otoczonej parkiem złożonym z kilkudziesięciu gatunków drzew i krzewów pochodzących z różnych stref klimatycznych; widok z okien Stacji na niewysokie ale malownicze góry Żiguli wznoszące się do 250 m ponad poziom wody zbiornika i świadomość, że ok. 100 lat temu w tych okolicach powstawały wspaniałe pejzaże Szyszkina i Repina...

Krzysztof Lewandowski

Symposium grupy tematycznej „Ekologiczne podstawy gospodarowania jakością wód” (Dziekanów Leśny, 20—22 XI 1978 r.)

Niespełna rok przed dużym XI Zjazdem Hydrobiologów Polskich w Łodzi, mały zjazd hydrobiologów zorganizowała w Dziekanowie Leśnym doc. A. Hillbricht-Ilkowska, koordynująca z ramienia Instytutu Ekologii PAN prace grupy tematycznej działającej w ramach problemu międzyresortowego MR II/15 „Przyrodnicze podstawy gospodarki środowiskiem”. Na sympozjum, obradującym pod hasłem „Czysta żywa woda”, prezentowano wyniki 3-letnich badań grupy, która skupia imponującą liczbę placówek z następujących ośrodków: (1) dziekanowsko-mikołajskiego (Instytut Ekologii PAN reprezentowany przez Zakład Hydrobio-

logii, Pracownię Biogeochemii i Pracownię Środowisk Podmokłych), (2) warszawskiego (Uniwersytet Warszawski: Instytut Zoologii reprezentowany przez Zakład Hydrobiologii i Zakład Zoologii i Ekologii; Instytut Mikrobiologii — Zakład Mikrobiologii Środowisk Wodnych; Instytut Geografii — Zakład Hydrologii; Politechnika Warszawska: Instytut Inżynierii Środowiska), a następnie (3) krakowskiego (Zakład Biologii Wód PAN), (4) lubelskiego (Instytut Przyrodniczych Podstaw Produkcji Roślinnej Akademii Rolniczej), (5) łódzkiego (Zakład Anatomii Porównawczej i Ekologii Zwierząt Instytutu Biologii Środowiskowej Uniwersytetu Łódzkiego), (6) olsztyńskiego (Instytut Hydrobiologii i Ochrony Wód Akademii Rolniczo-Technicznej), (7) poznańskiego (Zakład Hydrobiologii Instytutu Biologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Instytut Inżynierii Środowiska Politechniki Poznańskiej) i (8) toruńskiego (Zakład Hydrobiologii Instytutu Biologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika). Podczas 3-dniowych obrad, w których uczestniczyło ok. 100 osób, wysłuchano ponad 60 krótkich referatów i komunikatów. Pogrupowano je następująco:

Temat 1. Rola ekosystemu jeziornego w obiegu materii w krajobrazie oraz procesy obiegu w jeziorze.

Zagadnienie 1.1. Zależność zlewnia-jezioro, bilans wodny, dopływ i bilans materii. Przedstawiono 6 komunikatów dotyczących badań jezior zlewni rzeki Jorki, wykonanych w ośrodkach dziekanowskim, warszawskim, lubelskim i łódzkim.

Zagadnienie 1.2. Środowisko, struktura biologiczna i produktywność jezior zlewni rzeki Jorki. Przedstawiono 6 komunikatów z ośrodka dziekanowskiego, dotyczących badań fosforu, fitoplanktonu, produkcji pierwotnej, bakterioplanktonu, zooplanktonu i zoobentosu.

Zagadnienie 1.3. Mechanizmy krążenia materii w jeziorze. Zaprezentowano 3 komunikaty z ośrodka dziekanowskiego (udział zooplanktonu w regeneracji azotu i fosforu, wymiana fosforu między osadami dennymi i wodą) i warszawskiego (udział bakterioplanktonu w przemianach związków węgla i fosforu).

Zagadnienie 1.4. Rola litoralu w procesach krążenia materii w jeziorze. Zaprezentowano 5 komunikatów z ośrodków: warszawskiego (detrytus, przemieszczanie się mas wodnych, ptaki i drobne gryzonie w strefie pobraża) i mikołajskiego (roślinność wynurzona).

Temat 2. Kierunki i wskaźniki zmian w ciekach i zbiornikach zaporowych w wyniku presji przemysłowej i rolniczej. Przedstawiono 7 komunikatów z ośrodka krakowskiego. M.in. dotyczyły one badań środowiskowych i biologicznych zbiornika zaporowego w Goczałkowicach.

Temat 3. Struktura i funkcjonowanie jezior w warunkach antropopresji — eutrofizacja, kontrola ekologiczna („monitoring”). Przedstawiono 15 komunikatów z ośrodków: dziekanowsko-mikołajskiego, lubelskiego, olsztyńskiego i warszawskiego. M.in. dotyczyły one dwóch realizowanych na Mazurach programów badawczych z zakresu kontroli ekologicznej („monitoring”) jezior oraz badań nad symulowaniem procesu eutrofizacji (nawożenie mineralne jezior).

Temat 4. Problemy rekultywacji jezior i rzek — skuteczność ekologiczna różnych zabiegów.

Zagadnienie 4.1. Stan przedrekultywacyjny i koncepcja rekultywacji rzeki Utraty. Przedstawiono 13 komunikatów, głównie z ośrodka warszawskiego.

Zagadnienie 4.2. Stan przedrekultywacyjny jeziora Mutek i koncepcja jego rekultywacji (napowietrzanie, intensywne zarybienie). Przedstawiono 7 komunikatów z ośrodka olsztyńskiego, dotyczących badań środowiskowych i biologicznych jeziora napowietrzanego.

Zagadnienie 4.3. Stan przedrekultywacyjny i koncepcja rekultywacji Jeziora Suskiego. Zbiorczy referat (ewenement!) z ośrodka toruńskiego.

Zagadnienie 4.4. Procesy regeneracji w jeziorach silnie zanieczyszczonych po odcięciu dopływu ścieków. Przedstawiono 3 komunikaty z ośrodka poznańskiego, dotyczące charakterystyki środowiskowej i biologicznej (bakterie, fitoplankton i roślinność wyższa) dwóch jezior gnieźnieńskich.

Z powyższej, nieco monotonnej zapewne „wyliczanki” wysnuć można następujące charakterystyki realizowanego z ogromnym rozmachem programu badawczego: (1) Problematyka badań, choć rozległa i zróżnicowana, jest jednak zarazem dość zwarta. Większość badań da się bowiem sprowadzić do wspólnego mianownika, którym jest wyraźny aspekt praktyczny (ochrona i rekultywacja wód); (2) Mocną stroną badań jest stosowanie eksperymentów terenowych, zwłaszcza tych na poziomie ekosystemu (odcięcie dopływu ścieków, napowietrzanie, nawożenie mineralne); (3) W badaniach znajdują odbicie nowoczesne kierunki: badania typu krajobrazowego (tu zaliczyć można badania układów zlewnia-jezioro) oraz z zakresu kontroli ekologicznej (tzw. „monitoring”).

Obrady tego niewątpliwie pożytecznego spotkania były bardzo męczące wobec przeladowania programu komunikatami (co nie zawsze usprawiedliwione było stanem zaawansowania badań). W związku z tym na dyskusję, która winna być elementem dominującym, nie starczało ani sił, ani czasu, i sprowadzała się ona najczęściej do zadawania pytań prelegentom.

Korzystając z prawa do subiektywnych ocen chciałbym wyróżnić: (1) z dokonań indywidualnych — kontrowersyjną koncepcję doc. Z. M. Gliwicza (Zakład Hydrobiologii UW) dotyczącą roli metalimnetycznego gradientu termicznego w sedymentacji materii organicznej (wzbudziła ona — nareszcie — prawdziwą dyskusję) oraz (2) z dokonań zespołowych — badania Instytutu Rybactwa Śródlądowego i Instytutu Ekologii PAN nad mineralnym nawożeniem jezior (referował — co prawda wyniki sprzed kilku lat — dr B. Zdanowski).

Do zobaczenia na XI Zjeździe Hydrobiologów Polskich w Łodzi!

Eligiusz Pieczyński

Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Hydrobiologicznego w roku 1978

1. Władze Towarzystwa. Prezydium Zarządu Głównego: prof. J. S. Mikulski (prezes), doc. Z. Kajak (wiceprezes), prof. S. Włodek (sekretarz, do 24 X), dr A. Prejs (skarbnik, do 13 V), dr J. I. Rybak (sekretarz, od 24 X), dr R. J. Wiśniewski (skarbnik, od 13 V) oraz doc. A. Giziński, doc. A. Hillbricht-Ilkowska, prof. S. Kołaczkowski, doc. E. Pieczyński i dr J. Rozum (członkowie). Główna Komisja Rewizyjna: prof. A. Wróblewski (przewodniczący), prof. G. Brzęk, dr E. Grygierek, prof. J. Z. Kadłubowska i prof. J. Siemińska. Sąd Koleżeński: prof. R. Z. Klekowski, prof. K. Starmach i prof. J. Zawisza. Komisja Nagród: prof. I. Dąmbaska (przewodnicząca), prof. K. Matusiak, prof. J. S. Mikulski, doc. E. Pieczyński i prof. S. Włodek.

2. Działalność organizacyjna. W 1978 r. utworzony został Oddział w Słupsku. Działalność Towarzystwa koncentrowała się głównie wokół organizacji XI Zjazdu Hydrobiologów Polskich, który odbędzie się w Łodzi we wrześniu 1979 r. Powołano Komitet Organizacyjny, którego działalnością kieruje prof. J. Z. Kadłubowska.